

Aluzje do postaci i wydarzeń historycznych w *Szewcach*

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Linia chronologiczna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*, [w:] tegoż, *Dramaty*, oprac. Konstanty Puzyna, Warszawa 1983, s. 419.
- Źródło: Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*, [w:] tegoż, *Dramaty*, oprac. Konstanty Puzyna, Warszawa 1983, s. 441.
- Źródło: Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*, [w:] tegoż, *Dramaty*, oprac. Konstanty Puzyna, Warszawa 1983, s. 392–393.
- Źródło: Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*, [w:] Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Dramaty*, oprac. Konstanty Puzyna, Warszawa 1983, s. 423–424.

Aluzje do postaci i wydarzeń historycznych w *Szewcach*

Sowieccy przywódcy w czasie świętowania drugiej rocznicy rewolucji październikowej (1917).

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Artysta nigdy nie działa w oderwaniu od realiów historycznych czasów, w których żyje. Nawet tak niezależny twórca jak Witkacy, który swoją teorię sztuki oparł na rozdziale dzieła od realiów codzienności. Sam pisał wszak: „Trudno, żeby ktoś żyjący w pewnej atmosferze nie karmił się nią”(Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Nienasycenie*). Dlatego również w *Szewcach* możemy odnaleźć liczne nawiązania do rzeczywistych osób i wydarzeń.

Twoje cele

- Rozpoznasz aluzje do wydarzeń i postaci historycznych w *Szewcach* Stanisława Ignacego Witkiewicza.
- Porównasz poglądy głoszone przez bohaterów dramatu z rzeczywistymi doktrynami politycznymi funkcjonującymi w dwudziestoleciu międzywojennym.
- Opiszysz, jaką rolę odgrywają w utworze nawiązania do postaci i wydarzeń historycznych.

Przeczytaj

Witkacy

Stanisław Ignacy Witkiewicz

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Rewolucja bolszewicka

Okres służby Stanisława Ignacego Witkiewicza w armii carskiej od grudnia 1914 roku do listopada 1917 jest najmniej zbadanym fragmentem biografii pisarza. Po samobójstwie narzeczonej Jadwigi Janczewskiej pisarz próbował walczyć z depresją. Z tego względu wybrał się na wyprawę do Nowej Gwinei razem ze swoim przyjacielem, antropologiem Bronisławem Malinowskim. Gdy usłyszał o wybuchu I wojny światowej, powrócił do Europy i wstąpił do armii carskiej. Był zdania, że Polska może odzyskać niepodległość, jeśli w konflikcie wojennym poprze Rosję.

Zachowało się niewiele listów Witkacego z tego czasu. Doświadczenie walki zbrojnej musiało jednak wpłynąć na jego twórczość, a także na sposób postrzegania procesów społecznych. Pod koniec służby pisarz był świadkiem rewolucji październikowej,

zwanej [bolszewicką](#). Później w swoich dziełach wielokrotnie przedstawiał przewroty inspirowane tymi wydarzeniami.

W *Szewcach* można zauważyć powiązanie między ideologią komunistyczną a kultem pracy wyznawanym przez tytułowych rzemieślników. Wywołana przez Sajetana Tempego rewolucja ma wiele wspólnego z październikowymi walkami. Późniejsze czystki w rządzie szewców przypominają z kolei czystki dokonywane w sowieckich szeregach:

” Stanisław Ignacy Witkiewicz

Szewcy

I CZELADNIK

No, majster, gotujwa się na śmierć czy jak tam, czy tu – zabyłek se po szewsku gadać. Równo stać!

Mówi to jak komendę wojskową.

SAJETAN

Ależ, Jędrzeju drogi, kochany czeladniku pierwszy, przecież to nonsens nad nonsensami będzie i plama na nieskalanym ciele naszego przewrotu, prawie że niepokalanie poczętego. Ja już bez żadnych pretensji będę żywą mumią, takim dobrym wujciem, nawet nie ojcem rewolucji. Nie będę gadał nic – będę siedział se w szafie jako zabalsamowany symbol. Będę milczał jak mysz do kwadratu pod czterema miotłami – staram się tu was udobruchać dowcipem – ale coś mi się widzi, że to udobruchanie nie idzie mi dobrze, choć Boy przecie całe społeczeństwo względem siebie tyle ciężkich lat tą metodą dobruchał i do swego się wreszcie, sturba jego suka, dodobruchał. Przysięgam na wszystko, co święte, że stulę pysk jak różę wielolistną i wonną – tylko nie bijcie, na dobrosierdzie Boże!

II CZELADNIK

A co dla cię święte, dziadu, jeśliś ty, przez długi ozór twój, nam złudzenia najistotniejsze – nie złudzenia, co mówię? – bodaj mi ten ozór usechł! – jądra naszego światopoglądu twą mroczną [dialektyką](#) starczej pustki, dokonanego na marginesach istnienia żywota, wyekstypować łąčno chciał? Co?

Źródło: Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*, [w:] Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Dramaty*, oprac. Konstaty Pużyna, Warszawa 1983, s. 423–424.

Boris Kustodijew, *Bolszewik* (1920).

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Młodzi nacjonaści

W 1934 roku, gdy Witkacy kończył pisać *Szewców*, powstał [Obóz Narodowo-Radykalny](#). Grupa młodych działaczy politycznych, zniechęconych umiarkowaną polityką starszego pokolenia, założyła nacjonalistyczną organizację, z której następnie wyłoniło się skrajne ugrupowanie: [Ruch Narodowo-Radykalny](#), zwany Falangą. Cechami wspólnymi jego członków były młody wiek i potrzeba czynu, również zbrojnego.

Falangiści rekrutowali się przede wszystkim spośród młodzieży wychowanej w niepodległej Polsce, negatywnie oceniającej działanie państwa. Odczuwali niestabilność życiową i finansową, wywołaną między innymi kryzysem gospodarczym w Europie. Niepewna sytuacja i zwątpienie w ustrój kapitalistyczny sprzyjały radykalizacji nastrojów. Młodzi poszukiwali obszaru, w którym mogliby wykorzystać swój zapał do działania. Opierając się na błędnym rozumieniu wartości narodowych i religijnych, dopuszczali się między innymi aktów agresji wobec mniejszości żydowskiej w Polsce.

Antysemicka pikietą Obozu Narodowo-Radykalnego przed gmachem Politechniki Lwowskiej (lata 30. XIX wieku).

Źródło: Muzeum Historii Żydów Polskich, domena publiczna.

Witkiewicz odzwierciedlił te negatywne tendencje w *Szewcach*, wprowadzając do dramatu organizację „Dziarskich Chłopców”. Działania grupy są pod wieloma względami zgodne z linią polityczną Falangi. Pisarz mógł również inspirować się Włochami Benita Mussoliniego (1883–1945) oraz nazistowskimi Niemcami, „Dziarscy Chłopcy” zaprowadzają bowiem rządy zbliżone do faszystowskich.

” Stanisław Ignacy Witkiewicz

Szewcy

Zawała się ściana z okienkiem; wywala się zgniły pień; nagłe ściemnienie widoku w głębi, tylko dalekie błyskają światełka i słabo rozbłyska lampa u sufitu. Spod zasłony wychodzi Scurvy w czerwonym huzarskim uniformie à la Lassalle. Za nim wpadają w czerwonych trykotach, złoto szamerowanych, „Dziarscy Chłopcy” z synem Sajetana, Józiem, na czele.

SCURVY

Oto „Dziarscy Chłopcy” – oto Józek Tempe, syn obecnego tu Sajetana. Teraz nastąpi tak zwana „skrócona scenka reprezentacyjna” – my nie mamy czasu na długie procesy, że tak powiem, naturalne. Brać ich wszystkich, co do jednego! Tu jest gniazdo najohydniejszej, przeciwelitycznej rewolucji świata, chcącej sparaliżować wszelkie poczynania od góry – tu rodzi się ona z pomocą perwersji nienasyconej samicy, renegatki jej własnej klasy, a ostatecznym celem jej – babomatriarchat ku pohańbieniu męskiej, jędrnej siły – społeczeństwo jest kobietą – musi mieć samca, który je gwałci – otchłanne myśli – nieprawda?

SAJETAN

Wstydz się pan – to potworna bzdura.

SCURVY

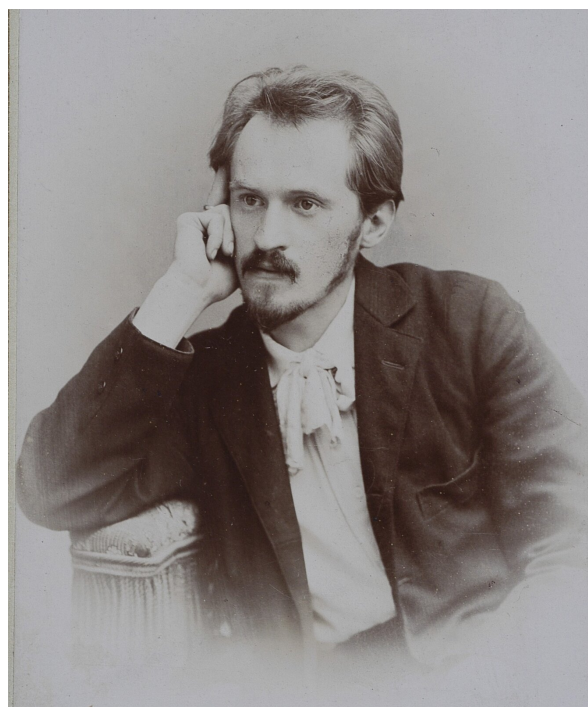
Milczeć, Sajetanie, milczeć, na Boga! Jesteście prezesem tajnego związku cofaczy kultury; my to zrobimy nie tracąc wysokości; tu twój syn ma głos, stary głupcze po prostu – nie będę kłął. Zostałem przez telefon ministrem sprawiedliwości i wielości rzeczywistości, tej Chwistkowej. Wszystkich do więzienia za zgodą moją, w imię obrony elity umysłów najtęższych!

Edward Abramowski

Część interpretatorów *Szewców* wskazuje Edwarda Abramowskiego (1868–1918) jako możliwy pierwowzór postaci Towarzysza Abramowskiego, pojawiającego się w trzecim akcie dramatu. Edward Abramowski był filozofem, socjologiem i psychologiem, wpływowym myślicielem w Polsce przełomu XIX i XX wieku. Przyjaźnił się ze Stefanem Żeromskim (1864–1925); jego cechy nosi także Szymon Gajowiec, bohater *Przedwiośnia*.

Przekonania polityczne Abramowskiego nie były tożsame z programem technokratów w *Szewcach*, choć można w nich zauważyć punkty styeczne. Myśliciel postulował zakładanie spółdzielni, promował ideę kooperacji, w czym Witkacy prawdopodobnie zauważył dążenie do uspołecznienia ludzkości.

W przeciwieństwie jednak do postaci dramatu Edward Abramowski doceniał wartość indywidualizmu, a państwo uważał za instytucję destrukcyjnie wpływającą na jednostkę. Uznawał też konieczność moralnego przeobrażenia ludzkości przed nadejściem rewolucji.

Edward Abramowski, fotografia z 1886 roku.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Towarzysz Abramowski w *Szewcach* również dąży do przeobrażenia człowieka, lecz zamierza to osiągnąć innymi środkami. Ideałem jest dla niego społeczeństwo całkowicie zautomatyzowane.

” Stanisław Ignacy Witkiewicz

Szewcy

TOWARZYSZ X [...] Otóż słuchajcie, towarzyszu Abramowski, byle tylko utrzymać się na samym punkcie rozpacz... Tyle kompromisu, ile tylko absolutnie konieczne – rozumiecie: ko-nie-cznie –

potrzeba. Może [matriarchat](#) przyjdzie z czasem, ale nie należy robić z niego hałaśliwej jakiejś [gaskonady](#) zawczasu.

TOWARZYSZ ABRAMOWSKI Ależ oczywiście. Szkoda tylko, że my sami nie możemy być automatami [...].

Źródło: Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*, [w:] tegoż, *Dramaty*, oprac. Konstanty Puzyna, Warszawa 1983, s. 441.

Słownik

aluzja literacka

(fr. *allusion* < łac. *alludere* – aluzja) odwołanie w tekście literackim do innego tekstu lub stylistyki zaszyfrowane tak, aby mogło zostać zidentyfikowane przez czytelnika

bolszewizm (leninizm)

(z ros. *bolszinstwo* – większość) powstała na bazie marksizmu filozofia polityczna stworzona przez Włodzimierza Lenina, zakładająca m.in. uświadomienie proletariatu przez rewolucjonistów, przejęcie władzy w jego imieniu drogą zbrojną i wprowadzenie tzw. dyktatury proletariatu

dialektyka

(gr. *dialektike*, od *dialektos* – sposób mówienia) nauka zajmująca się poprawną argumentacją i refutacją (czyli obalaniem dowodów przeciwnej strony sporu), zasadami rozumowania i prowadzenia dyskusji

gaskonada

(z franc. *gasconnade* – przechwałki) samochwalstwo, megalomania

matriarchat

(z gr. *meter* – matka i *arche* – władza, początek) ustrój polityczny i społeczny, w którym władza sprawowana jest przez kobiety; pojęcie używane najczęściej w badaniach nad strukturą pierwotnych społeczeństw

Obóz Narodowo-Radykalny (ONR)

założone w 1934 roku polskie ugrupowanie polityczne zrzeszające skrajnie prawicową młodzież o poglądach faszystowskich; po trzech miesiącach działalności zostało zawieszane przez władze państwowe i odtąd działało nielegalnie, a następnie rozpadło się na dwa odłamy ONR-ABC oraz ONR-Falangę

rewolucja październikowa

przewrót zbrojny dokonany w październiku 1917 roku w Rosji przez stronnictwo bolszewików, w wyniku którego władzę przejęli komuniści, obalivszy panujący od czasu rewolucji lutowej 1917 roku Rząd Tymczasowy

Ruch Narodowo-Radykalny (Falanga)

odłam Obozu Narodowo-Radykalnego, nazywany potocznie Falangą od tytułu czasopisma, na którego łamach jego członkowie prowadzili dyskusję

Linia chronologiczna

Polecenie 1

Wymień wydarzenia historyczne, które twoim zdaniem miały największy wpływ na proces tworzenia *Szewców*. Uzasadnij swój wybór.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Wybierz trzy pojęcia z zakresu polityki, ekonomii lub socjologii, do których odwołał się w *Szewcach* Witkacy, i zamieść w tabeli ich krótkie objaśnienia.

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Wypisz z dramatu cztery zdania, które można uznać za postulaty polityczne. Podaj w tabeli postaci, które je wygłaszają.

Tekst do ćwiczeń 6 i 7

” Stanisław Ignacy Witkiewicz

Szewcy

SAJETAN *spokojnie, twardo*

Nie. I jako Lenin, jako sługa klasy, różnił się mimo całej morowości indywidualnej od Aleksandra Wielkiego, który osobowym fantastą potęgi był, tako ja się różnię od tego psa! (wskazuje na śpiącego Scurvy'ego) A zresztą nie czas gadać – robić trza – samo się nie zrobi, psia ją mać tę rzeczywistość po trzykroć – e!! Skończyły się rozkoszne czasy idej – co to, wicie, można było majonezy żreć, a bolszewikiem ideowym być, aby się w nędzy ostatniej tymiż ideami

na glanc pocieszać, że to niby kimś się, w ekskrementaliach gnijąc, mimo wszystko jest [...].

Źródło: Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*, [w:] tegoż, *Dramaty*, oprac. Konstanty Puzyna, Warszawa 1983, s. 419.

Ćwiczenie 6

Przeczytaj wypowiedź Sajetana. Wyjaśnij, czym według bohatera różni się jego postawa od postaw osób wyznających poglądy bolszewickie w czasach poprzedniego ustroju.

Ćwiczenie 7

Czy Sajetana Tempego i Roberta Scurvy'ego z *Szewców* można utożsamić z historycznymi przywódcami państw komunistycznych i faszystowskich: Włodzimierzem Leninem, Benitem Mussolinim lub Adolfem Hitlerem? Sformułuj wypowiedź pisemną na 150 słów.

Ćwiczenie 8

Napisz rozprawkę na 200 słów, w której odpowiesz na pytanie: Czy rozpoznanie aluzji do wydarzeń i postaci historycznych jest konieczne dla zrozumienia treści *Szewców*?

Praca domowa

Przygotuj się do dyskusji, w której rozważysz, czy wizja komunizmu i faszyzmu w *Szewcach* pokrywała się z rzeczywistością historyczną dwudziestolecia międzywojennego.

Dla nauczyciela

Autor: Piotr Obolewicz

Przedmiot: Język polski

Temat: Aluzje do postaci i wydarzeń historycznych w *Szewcach*

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;

7) rozumie pojęcie groteski, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej artystyczny i wartościujący charakter;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

II. Kształcenie językowe.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy;

pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów

i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

IV. Samokształcenie.

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

12) rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów;

Lektura obowiązkowa

21) Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- rozpoznaje aluzje do wydarzeń i postaci historycznych w *Szewcach* Stanisława Ignacego Witkiewicza,

- formułuje argumenty na potwierdzenie tezy w wypowiedzi pisemnej na temat roli aluzji literackich w rozumieniu dramatu Witkacego,
- porównuje poglądy głoszone przez bohaterów dramatu z rzeczywistymi doktrynami politycznymi funkcjonującymi w dwudziestoleciu międzywojennym.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- podająca.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Aluzje do postaci i wydarzeń historycznych w *Szewcach*”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i wykonanie ćwiczenia nr 1 w sekcji „Sprawdź się”.
2. **Przekład intersemiotyczny.** Chętny lub wybrany uczeń przygotowuje kolaż lub mem będący ilustracją lub komentarzem do fragmentu utworu dramatycznego w e-materiale: *Szewcy*. Uczeń powinien umieć opisać swój projekt i uzasadnić swoją interpretację.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla i odczytuje temat lekcji oraz zawarte we wprowadzeniu do e-materiału cele zajęć i prosi uczniów lub wybraną osobę o sformułowanie kryteriów

sukcesu.

2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: Jak rozumiesz fragment z *Nienasyenia* Witkacego: „Trudno, żeby ktoś żyjący w pewnej atmosferze nie karmił się nią”?

Faza realizacyjna:

1. **Prezentacje uczniów.** Wybrani przed lekcją uczniowie prezentują efekty swojej pracy. Wspólne omówienie wystąpień ze szczególnym uwzględnieniem mocnych stron propozycji ucznia.
2. **Praca z tekstem.** Jeżeli przygotowanie uczniów do lekcji jest niewystarczające, nauczyciel prosi o indywidualne zapoznanie się z treścią w sekcji „Przeczytaj”. Każdy uczestnik zajęć podczas cichego czytania wynotowuje najważniejsze kwestie poruszone w tekście. Następnie wybrani uczniowie odczytują na głos swoje notatki.
3. Uczniowie, w parach, opracowują następujące zagadnienia:
  - ogólny sens utworu,
  - przywołanie kontekstów: historycznoliterackich, historycznych, w tym zarys sytuacji historyczno-politycznej w ówczesnej Europie i Polsce,
  - wskazanie ewentualnych odwołań do postaci historycznych,
  - związek między biografią autora a opisywanymi w *Szewcach* wydarzeniami.
4. **Praca z multimediami.** Uczniowie zapoznają się z materiałem w sekcji „Linia chronologiczna”. Nauczyciel czyta polecenie: 1. Wynotuj te wydarzenia historyczne, które twoim zdaniem miały największy wpływ na proces powstawania *Szewców*. Uzasadnij swój wybór i prosi uczniów, aby wykonali je w parach. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udziela też uczniom informacji zwrotnej.
5. **Utrwalanie wiedzy i umiejętności.** Nauczyciel przechodzi do sekcji „Sprawdź się”. Dzieli klasę na 4-osobowe grupy. Uczniowie rozwiązują następujące zadania na czas: 2-5, od najłatwiejszych do najtrudniejszych. Grupa, która poprawnie rozwiąże zadania jako pierwsza, wygrywa, a nauczyciel może nagrodzić uczniów ocenami za aktywność.
6. Kolejne ćwiczenie 7: Czy Sajatana Tempego i Roberta Scurvy’ego z *Szewców* można utożsamić z historycznymi przywódcami państw komunistycznych i faszystowskich – Włodzimierzem Leninem, Benitem Mussolinim lub Adolfem Hitlerem? Uczniowie przygotowują argumenty do dyskusji, które później posłużą im do sformułowania argumentacji w pracy pisemnej.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego się uczniowie nauczyli? Na koniec prosi chętnego ucznia o podsumowanie i – jeśli to potrzebne – uzupełnia informacje.
2. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenie 7 w wersji pisemnej. Dodatkowo przygotowują się do dyskusji, w której będą rozważać, czy wizja komunizmu i faszyzmu w *Szewcach* pokrywała się z rzeczywistością historyczną dwudziestolecia międzywojennego.

Materiały pomocnicze:

- Jan Błoński, *Witkacy*, Kraków 2000.
- Tomasz Bocheński, *Witkacy i reszta świata*, Łódź 2010.
- Filip Memches, *Hitler, zawiedziona miłość Witkacego*, „Rzeczpospolita”, 19.09.2015

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Linia chronologiczna”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.